

ban érintetlenül hagyták. 2000. április 27-én ennek feltárására került sor.

A helyszín a Röszkétől nyugatra található Madarász-tótól DDK-re egy kisebb, kb. 2 méterre kiemelkedő dombhát húzódik, közel párhuzamosan a tó és a mellette húzódó csatorna medrével. A dombhát déli vége a magyar–jugoszláv határ menti dűlőútba fut bele. A bányászott terület a dombhátnak a dűlőút felőli végén található, az úttól kb. 15 méterre, a csatornán átvezető hídtól pedig 27 méterre. Ettől kb. 10 méterre egy egykori határles alapjai látszanak ma is a felszínen. A dombhát nyugati oldalát egy kisebb meder zárja le, amelyben azonban nincs víz.

A helyszínen találtuk annak a két csontváznak az elemeit, amelyeket a határőrök kiszedtek. A bányafalból kilógó csontvázra egy kb. 3×2 méteres rábontást nyitottunk és feltártuk a sírt. Valószínűsített kora: középkor, késő középkor.

SZALONTAI CSABA

291. Röske, 48/94. lelőhely

(Csongrád megye) Sza, I

Röske község határában, a tervezett M5 autópálya nyomvonalához csatlakozó új határátkelőhely területén, a 48/94. számú régészeti lelőhelyen 2000. október 2. és november 6. között megelőző feltárást folytattunk.

Az említett lelőhely Kovács S. Tibor 1990. évi és a Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága Régészeti Osztályának az autópálya tervezett nyomvonalán folytatott 1992. évi terepbejárása során került feltérképezésre, a tervezett M5 autópálya nyomvonalától É-ra kb. 80 m-re. A nagy kiterjedésű lelőhely egy nagyobb dombháton helyezkedik el, követi a dombhát É-D-i irányú vonalát. A lelőhelynek csak kisebb része nyúlt bele a terminál által igénybe vett területbe.

A munka a fent említett időpontban 4000 m² területen folyt. Az ásás során egy korai szarmata (1–2. század) telep 19 objektumát sikerült feltárni, illetve további 17 bizonytalan korú objektumot. Ezt követően a feltárt területet, mely teljes egészében beépítésre került, átadtuk a kivitelezőknek.

A leletek a szegedi Mórá Ferenc Múzeumba kerültek. A munka anyagi fedezetét a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága biztosította.

BENDE LÍVIA – LŐRINCZY GÁBOR

292. Sajóhídvég, I. homok- és kavicsbánya

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, H, Á, Kö

A miskolci Herman Ottó Múzeum megbízást kapott Sajóhídvég I. homok és kavics védőnevű bánya leendő területének régészeti állapotfelmérésére. A cél az volt, hogy összegezve a terület régészeti állapotáról ez idáig rendelkezésre álló ismereteket, tájékoztassa a beruházót, valamint a szakhatóságként a bányatelek fektetési eljárásba

bevont intézményeket arról, érint-e a bányanyitás régészeti lelőhelyeket, és ha érint, azok mennyiben befolyásolják a bányanyitás körülményeit, menetét. A helyszíni szemléket májusban és júliusban végeztük. A vizsgált terület Ónod, Berzék és Sajóhídvég határain osztozik, nagyobbik fele a Sajó–Hernád között, a Hernád Ny-i partján, kisebbik fele Sajóhídvégnél, a Hernád K-i partján található. A tervezett bányatelek területén, annak fedettsége miatt régészeti lelőhelyet nem találtunk. Viszont a bányatelek Ny-i és D-i szomszédságában előkerült négy régészeti lelőhely, melyek a bányatelek esetleges későbbi terjeszkedését, a bányászathoz kapcsolódó külső objektumok esetleges létesítését, az anyagszállítást a bányatelek kívül Ny-i és D-i irányokban korlátozhatják.

Berzék, Rákos-halom: A környezetéből igen markánsan kiemelkedő halom tetejére és környezetébe diófákat telepítettek. A halom É-i oldalát az egykori Hernámeder határolja, tengelye DNy-ÉK irányú, rajta mintegy 100×60 m területen igen sok őskori, kvád, valamint kevesebb Árpád-kori kerámia jelzi az egykori települések föld alatti maradványait.

Berzék, Bodnár-tanya: A terület szántóföld. Az egykori folyómedrek által határolt kiemelkedésen több részből álló Árpád-kori (13. sz.) település található, nagyon sok felszíni lelet által jelezve.

Ónod, Puha-part: A Puha-part déli, környezetéből igen markánsan kiemelkedő csücskén, a Közlegelőtől É-ra néhány 9. századi, belső hullámvonaldíszes peremtöredéket találtunk.

Sajóhídvég, Falu-rét: A Falu-rét nevű határrésztől Ny-ra, közvetlenül egy É-D irányú, igen markáns, hosszan (250 m) elnyúló kiemelkedés található, amit erdő, elhagyott gyümölcsös, bozót fed. A kiemelkedés közepén vaddisznó-túrásokban nagy mennyiségű 15–16. századi kerámia került elő. Ez a lelőhely azonos lehet a középkori Telek-Hídvég falu helyével.

PUSZTAI TAMÁS

293. Sajókeresztúr, Nagyréti-szántó

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

2000. március 14–23. között szisztematikus régészeti terepbejárást végeztünk a Sajó és a Kis-Sajó közti területen Sajókeresztúr határában, a Nagyréti-szántó nevű dűlőben.

1999 őszén a Kis-Sajótól Ny-ra lévő területet igen erősen megszántották, minek eredményeképp a 88-1211 jelű magassági pont közelében a már korábbi években is megfigyelhető felszíni településnyomok igen markánsan rajzolódottak ki. A szántás az itt található település házainak a kemencéit is felszaggatta, melyek ezáltal pontosan meghatározhatóak voltak. Az itt található egykori település közvetlenül a Kis-Sajó Ny-i partján terül el, tengelye DNy-ÉK irányú, a Kis-Sajóra merőlegesen fut. A szántott területen egy 300 m hosszú, egyutcás település egy-egy házsorának nyomai rajzolódottak ki. A D-i házsor vonalának folytatásában, a habarcs- és kötőrmelékekkel jelölt

templom helye is meghatározható volt. A templom dombja 121 m magasságban található a tengerszint felett, az egykori házsorok 119–120 m magasságon helyezkednek el. A terület a Sajó és a Kis-Sajó árteréből csak igen kis mértékben emelkedik ki. A feltételezett templomhegy körül emberi csontok nem kerültek elő.

A felszíni leletek alapján a települést a 13. század végétől a 16. század elejéig lakták. A település telekkiosztását a felszíni gyűjtés eredményeinek a domborzati felmérés és a légi fényképek adataival való összevetése után tudjuk meghatározni. A történeti adatok alapján a vizsgált település a középkori Kisfalud települése lehetett.

PUSZTAI TAMÁS

294. Sajósenye, Telek-határrész

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

A 2000. március 14–23-ig tartó szisztematikus régészeti terepbejárás munkálatai során azonosítottunk egy, a Kis-Sajó K-i partján, a vizsgált faluhelytől 900 m távolságban, attól É-ra található elpusztult középkori település felszíni maradványait. A vizsgált területtől É-ra, a Kis-Sajó K-i partján, a Telek nevű dűlőben, légi fényképek előzetes átvizsgálása során azonosítottunk egy derékszögben megtörő alaprajzú települést, melynek területén szintén a 13. század végétől a 16. század elejéig terjedő időszakra keltezhető régészeti anyag került elő. Ez a település lehetett a középkori Senye falu.

PUSZTAI TAMÁS

295. Salgótarján, Ipari Park II.

A részletes jelentést lásd a 31–38. oldalon.

(Nógrád megye) R, Szk, N, Kö, Ú

VADAY ANDREA

296. Salgótarján, Pécskő-szikla

(Nógrád megye) I

A péceli és bronzkori lelőhelyként ismert sziklánál egy terepnapot töltöttem, fotódokumentációt készítettem. A sziklát az 1920-as években folyt bazaltbányászat és egyéb tevékenység átalakította, de a jelenlegi csúcson megfigyelhetők mészhabarcsos falazat-részletek, sziklába vésett falhelyek(?) és lépcsők(?). A szikla északi oldalán található kisméretű üregeknél is további vizsgálatot igényel, hogy természetes záránykimállások vagy kaptárkő-jellegű fülkék. További kutatást igényel a maradványok felmérése és meghatározása.

MAJCHER TAMÁS

297. Salgótarján, Salgóvár

(Nógrád megye) Kö

Miután a salgói felsővár 1981–84 között általam elvégzett teljes feltárását követően hosszú évekig szünetelt a műemléki helyreállítás, a Kincstári Vagyoni Igazgató-

ság 1998–99-ben elvégeztette a falak konzerválását a lakótoronycsonk tetővel való lefedését, valamint visszaállította az 1300 körüli várkaput és a korai (14–15. századi?) ciszternát. Ezután merült fel igényként az alsóvár maradványainak feltárása és azt követő helyreállítása. Az utóbbi részen az 1980-as években csak néhány kutatóárok nyitására volt módunk, majd sajnos, a felsővár helyreállító vállalkozó – felvonulás címén – elég jelentős felületen egy közel méter vastag törmelékréteget elplánrozott. Ekkor jellegzetes késő reneszánsz kőfaragványok kerültek napvilágra, annak a bizonyítékként, hogy a vár ezen részén nem csupán gazdasági épületek álltak egykor.

A 2000. évben végzett ásatás a nagyjából kifli alakú, a felsővárát ívesen körülölelő alsóvár rendszeres feltárását tűzte ki célul. Ennek érdekében sugarasan kijelölt kutatóárkokkal vágtuk át területét, kiindulva az ásatás nélkül is jól meghatározható külső várkaputól, majd a megfigyelések eredményeit kiértékelve egyrészt megkezdtuk az egykori épületek teljes feltárását, másrészt a részben a felsővárból származó vastag omlásréteg letermelését és a várból való leszállítását. A rendelkezésre álló idő szűkössége és a technikai nehézségek végül csak azt tették lehetővé, hogy meghatározzuk az alsóvár íves külső falának nyomvonalát és az ahhoz csatlakozó épületek közel kétharmadának alaprajzát. Teljesen feltárni azonban csak egyetlen épület, a kapu K-i oldalán, a felsővár sziklájához támaszkodó, szabálytalan téglalap alaprajzú úgynevezett kapus- vagy őrségépület falmaradványait tudtuk.

Ennek pontos korát nem lehetett meghatározni – benne egy, a török hódoltság korára helyezhető téglagyag szerkezetű kemence került elő –, viszont a Ny-i várfal belső oldalához csatlakozó, közel szabályos téglalap alakú, legalább négy térre oszló épületszárnyról teljes feltárás nélkül is valószínűsíthettük, hogy csak a 16. század közepén épült fel – talán a Derencsényi-családhoz köthető a DK-i, nagy ötszögű ágyúbástyával együtt – és eredetileg bizonyára emeletes volt. Falai ugyanakkor szinte sehol sem maradtak meg 50 cm-nél magasabban, az udvar felé nem nyíltak hosszfalában ajtók, de tereinek egykori lakófunkcióját számos reneszánsz nyíláskeret jelzi.

Kutatóárkaink rétegeinek elemzése ugyanakkor megerősítette azt a, még az 1980-as években tett, megfigyelésünket, hogy ez az épület, sőt maga a néhol teljesen lepusztult külső várfal nem az alsóvár legkorábbi építménye. A feltárt falazatok ugyanis korábbi rétegeket, járósinteket metszenek, azt azonban még nem tudtuk megállapítani, hogy eredetileg – azaz talán már a 14., de legkésőbb a 15. században – faszerkezetű védővonnallal kell-e itt számolnunk, vagy esetleg kidőlt, lecsúszott egy korábbi várfal. Az említett téglalap alaprajzú épülethez K-ről csatlakozó további építmények kiterjedése és alaprajzi elrendezése, továbbá a felsővár feljárat rendszere csak a feltárás folytatásával tisztázható, erre 2001-ben reális esélyünk van. Ugyanakkor nagyon